

ХЪРБЪРТ УЕЛС

МАШИНАТА НА ВРЕМЕТО

ИЗВАДКИ ОТ РОМАНА

Превод от английски: Вася Данова, 1983

chitanka.info

I

ВЪВЕДЕНИЕ

Пътника във времето (защото така ще бъде най-удобно да го наричаме) ни обясняваше някаква трудноразбираема материя. Светлосивите му очи проблясваха и обикновено бледото му лице беше зачервено и възбудено. В камината гореше силен огън и при мекото сияние на сребърните лампи във форма на лилии се виждаха мехурчетата, които изплаваха и се пухаха в чашите ни. Креслата, направени по негови планове, по-скоро ни прегръщаха и милваха, вместо да служат просто за сядане, а наоколо цареше онази приятна вечерна атмосфера, когато мислите реят волно, освободени от оковите на точността. И той ни изложи мислите си, подчертавайки важните моменти с тънкия си показалец, докато ние седяхме и се възхищавахме на неговата находчивост и на сериозността, която проявяваше към този нов парадокс (както смятахме ние).

— Налага се да слушате внимателно. Ще трябва да оспоря еднадве всеобщо приети идеи. Например геометрията, която са ви преподавали в училище, се основава на погрешна концепция.

— Не считате ли, че това е доста сериозен предмет, за да започвате с него своите доказателства? — запита червенокосият Филби, който бе склонен винаги към спорове.

— Не възнамерявам да искам от вас да приемате неща, които не са достатъчно обосновани. Скоро ще приемете толкова, колкото ми е необходимо. Знаете, разбира се, че математическата линия, линия без дебелина, в същност не съществува. Нали сте учили това? Същото важи и за математическата равнина. Тези неща са чиста абстракция.

— Така е — потвърди Психолога.

— Един куб, който има само дължина, широчина и височина, също не може да съществува.

— Тук ще възразя — каза Филби. — Всяко материално тяло може да съществува. Всички реални неща...

— Така мислят повечето хора. Но почакайте малко. Може ли да съществува един *мигновен* куб?

— Не разбирам — каза Филби.

— Може ли един куб, който изобщо няма никаква трайност във времето, да има реално съществуване?

Филби се замисли.

— Ясно е — продължи Пътника във времето, — че всяко реално тяло трябва да има измерения в *четири* посоки: трябва да притежава дължина, широчина, височина и... трайност. Но поради един естествен недостатък на материята, който след малко ще изясня, ние сме склонни да пропускаме този факт. В действителност имаме четири измерения, три от които наричаме пространствени и едно четвърто — времето. Съществува обаче тенденция да прокарваме изкуствено разграничение между първите три измерения и последното поради това, че нашето съзнание се движи в една посока с времето през целия период от началото до края на нашия живот.

— Това — каза един много млад човек, който правеше откъслечни опити да запали изгасналата си пура от лампата, — това... много ясно наистина.

— Забележителното е, че този факт е бил до такава степен пренебрегван — продължи Пътника във времето с лека усмивка. — В същност четвъртото измерение означава точно времето, въпреки че някои хора, които говорят за четвърто измерение, не знаят, че имат пред вид точно него. Това е само друг начин на разглеждане на времето. *Няма друга разлика между времето и останалите три пространствени измерения освен тази, че нашето съзнание се движи заедно с него.* Но някои глупаци неправилно разбират тази мисъл. Вие сте слушали какво говорят за четвъртото измерение.

— Аз не съм чувал — каза Провинциалния кмет.

— То е следното: че пространството, така както го определят нашите математици, има три измерения, които можем да наречем дължина, широчина и височина, и винаги може да бъде определено чрез три равнини, всяка от които се намира под прав ъгъл спрямо останалите. Някои по-задълбочени умове обаче се питаха защо именно *три* измерения и защо да няма още едно измерение под прав ъгъл спрямо останалите три, като дори се опитаха да създадат четиримерна геометрия. Професор Саймън Нюкъм само преди месец обясняваше

това пред нюйоркското математическо дружество. Знаете, че върху равнина, която има само две измерения, можем да представим триизмеримо тяло. По същия начин според него чрез модели с три измерения ще може да се представи четириизмеримо тяло, ако успешно може да се предаде неговата перспектива. Разбирате ли?

— Мисля, че да — промърмори Провинциалния кмет и като сви вежди, изпадна в съзерцание, движейки само устни, сякаш повтаряше никакво заклинание. — Да, сега мисля, че вече разбирам — каза той след известно време и лицето му за миг просветна.

— Няма да скрия от вас, че от известно време работя върху тази геометрия на четири измерения. Някои от моите резултати са интересни. Например тук имам портрет на човек, когато е бил на осем години, после — на петнадесет години, на седемнадесет, след това на възраст двадесет и три години и така нататък. Всички те очевидно са части или триизмерими изображения на неговото четириизмеримо същество, което представлява нещо фиксирано и неизменно.

— Учените — продължи Пътника във времето след пауза, необходима за възприемането на думите му — знаят много добре, че времето е само един вид пространство. Да вземем една достъпна за всички научна диаграма — метеорологичния бюлетин. Линията, която пръстът ми проследява, показва движението на барометъра. Вчера беше толкова високо, снощи падна, тази сутрин отново се вдигна и сега постепенно стигна дотук. Сигурно ще кажете, че живакът не е описал тази линия в нито едно от общоприетите пространствени измерения. Но в действителност той прокарва тази линия и ние трябва да заключим, че тя е по посока на измерението време.

— Но защо — запита Лекаря, гледайки втренчено огъня в камината, — ако времето наистина е само четвърто измерение на пространството, защо сега, пък и винаги е било считано за нещо различно? И защо не можем да се движим във времето така, както в другите измерения на пространството?

Пътника във времето се усмихна.

— Съвсем сигурен ли сте, че е възможно да се движим свободно в пространството? Можем да се движим наляво и надясно, напред и назад и винаги сме правили това. Признавам, че се движим свободно в две измерения. Но какво ще кажете за движението нагоре и надолу? Тук вече сме ограничени от земното притегляне.

— Не е точно така — възрази Лекаря. — Имаме балоните.

— Но преди балоните, като се изключат откъслечни скокове и неравностите на земната повърхност, човекът не е имал свобода при вертикалното движение.

— И все пак хората донякъде са в състояние да се движат нагоре и надолу — заяви Лекаря.

— Много по-лесно надолу, отколкото нагоре.

— Но във времето изобщо не можем да се движим, не можем да излезем извън настоящия момент.

— Именно тук грешите, драги господине. Точно тук са грешели всички досега. Ние винаги се отдалечаваме от сегашния момент. Нашите мисли, които са нематериални и нямат измерения, се движат по протежение на измерението време с една и съща скорост от люлката до гроба. Също така, както бихме падали равномерно, ако бяхме започнали живота си петдесет мили над земната повърхност.

— Но голямата трудност се проявява в следното — прекъсна Психолога. — Човек може да се движи във всички посоки на пространството, но не може да се движи във времето.

— Това е същността на моето голямо откритие. Но вие грешите, като казвате, че не можем да се движим назад и напред във времето. Например, ако си припомня много живо някаква случка, аз се връщам в момента, когато е станала: ставам разсеян, както обичате да се изразявате. За момент аз се връщам в миналото. Разбира се, ние, хората, нямаме възможност да се върнем назад за по-продължително време, както животното или първобитният човек не са могли да останат на два метра над земята. Но в това отношение цивилизованият човек има преимущества пред дивака. Той може да преодолее земното притегляне и да се издигне с балон. Защо тогава да не се надява, че в края на краишата ще бъде в състояние да спре или да ускори своето движение по измерението време и дори да се отправи в обратна посока?

— О! Всичко това е... — започна Филби.

— Защо не? — прекъсна го Пътника във времето.

— Защото противоречи на разума — отвърна Филби.

— На кой разум? — запита Пътника във времето.

— Вие можете да докажете дори, че черното е бяло, обаче никога няма да ме убедите в това — каза Филби.

— Вероятно няма да мога — съгласи се Пътника във времето, — но сега започвате да подразбирате предмета на моите изследвания в четиримерната геометрия. Много отдавна имах някаква идея за машина...

— За пътуване във времето! — възклика Съвсем младия мъж.

— Която ще се движи във всички посоки на пространството и времето и според желанието на нейния водач.

Филби се задоволи само да се изсмее.

— Но аз имам експериментални доказателства — каза Пътника във времето.

— Това ще бъде невероятно полезно за историка — отбеляза Психолога. — Например той би могъл да се върне назад и да провери истинността на приетото описание на битката при Хастингс.

— Не мислите ли, че ще привлечете твърде много внимание? — каза Лекаря. — Нашите прадеди не са проявявали голяма търпимост към анахронизмите.

— Човек би могъл да научи гръцки език направо от устата на самия Омир или Платон — подхвърли Съвсем младия мъж.

— При това те ще те скъсат още на първия изпит. Немските учени значително усъвършенстваха гръцкия език.

— Но освен това имаме и бъдещето — продължи Съвсем младия мъж. — Помислете само! Човек ще може да вложи срещу лихва всичките си средства, ще ги остави да нарастват и ще кара смело напред!

— За да открие общество, изградено изцяло на комунистически основи — добавих аз.

— От всички най-невероятни теории... — започна Психолога.

— Да, така ми изглеждаше и на мен и затова никога не споменавах за това, докато...

— Експериментално потвърждение! — извиках аз. — Вие ще докажете именно това?

— Трябва експеримент! — настоя Филби, който беше вече уморен от теоретизиране.

— И все пак направете опита — каза Психолога, — въпреки че всичко това е празна работа.

Пътника във времето ни се усмихна. После с обичайната си усмивка и ръце в джобовете бавно излезе от стаята и ние чухме само

провлечения шум от чехлите му надолу по дългия коридор към лабораторията.

Психолога ни изгледа въпросително:

— Питам се, какво ли ще ни покаже?

— Някой жонгльорски трик или нещо подобно — отвърна Лекаря, а Филби започна да ни разказва за някакъв фокусник, когото наблюдавал в Бърслим, но преди да довърши увода си, Пътника във времето се завърна и забавната история на Филби остана недовършена.

II

МАШИНАТА

Предметът, който Пътника във времето държеше в ръка, представляващо блестяща метална вещ, малко по-голяма от часовник за маса и изключително фино изработена. Беше направена от слонова кост и никакво прозрачно кристално вещество. Сега обаче трябва да бъда много точен в описанието си, защото това, което последва (освен ако приемем неговото описание), е абсолютно необяснимо. Той взе една от малките осмоягълни масички, разположени на няколко места из стаята, и я постави пред камината, като само две от крачетата на масичката бяха върху килима. Върху нея постави машината. После притегли стол и седна. Единственият друг предмет върху масичката беше малка лампа с абажур, чиято ярка светлина падаше право върху модела. Наоколо имаше може би повече от десетина свещи, две в медни свещници над камината и няколко в аплици, така че стаята беше ярко осветена. Аз седях на ниско кресло, най-близо до огъня, но го изтеглих напред така, че да бъде почти непосредствено между Пътника във времето и камината. Филби седеше зад него и надничаше над рамото му. Лекаря и Провинциалния кмет го наблюдаваха в профил отлясно, а Психолога — отляво. Съвсем младия мъж беше застанал зад Психолога. Всички бяхме нащрек. Струваше ми се невъзможно при тази обстановка да може да ни заблуди дори най-тънко замисленият и ловко изпълнен фокус.

Пътника във времето ни огледа и после спря погледа си върху механизма.

— И така? — обади се Психолога.

— Тази дреболия — започна Пътника във времето, като облегна лакти на масата и сключи ръце над апарата — е само модел. Това е моят проект на машина за пътуване във времето. Ще забележите, че тя изглежда необикновено асиметрична и че около този лост има никакво странно проблясване, сякаш той никак си не е реален — и той посочи с пръст към тази част. — Тук има малък бял лост, а тук още един.

Лекаря се надигна от стола си, за да разгледа съвсем отблизо предмета.

— Прекрасна изработка — каза той.

— Резултат на двегодишен труд — отвърна Пътника във времето. После, след като всички по примера на Лекаря разгледахме модела, той каза:

— Искам съвсем ясно да разберете, че този лост при натискане изпраща машината в бъдещето, а другият е за обратно движение. Това седло служи за седалка на пътника във времето. Сега ще натисна лоста и машината ще тръгне. Тя ще избледнее, ще премине в бъдещето и ще изчезне. Огледайте я добре. Разгледайте и масата, за да не мислите, че има някаква измама. Не бих искал да изхабя този модел и след това да ми се каже, че съм шарлатанин.

Настъпи пауза от около минута. Психолога сякаш искаше да ми каже нещо, но промени решението си. Пътника във времето протегна пръст към лоста.

— Не — каза внезапно той, — дай си ръката. — И като се обърна към Психолога, хвана ръката му и му каза да протегне показалеца си.

Така че Психолога именно изпрати модела на машината на времето в неговото безкрайно пътешествие. Всички видяхме как лостът се премести. Абсолютно сигурен съм, че нямаше никакъв трик. Почувствува се раздвижване на въздуха и пламъкът на лампата подскочи. Една от свещите върху камината изгасна, а малката машина изведнъж се завъртя, очертанията ѝ станаха неясни, за секунда я зърнахме съвсем слабо като видение, като вихър от слабо проблясващ метал и слонова кост, после престана да се вижда — изчезна! Като се изключи лампата, масичката беше празна.

Известно време всички мълчахме. После Филби каза, че е откачили.

Психолога се съвзе от вцепенението, в което бе изпаднал, и веднага погледна под масата. При тази проява на недоверие Пътника във времето се засмя неудържимо.

— И така? — каза той, имитирайки думите на Психолога.

После стана и отиде до камината, взе кутията с тютюн и гърбом към нас, започна да пълни лулата си.

Ние се спогледахме.

— Чакайте — каза Лекаря, — всичко това сериозно ли е? Наистина ли мислите, че тази машина тръгна да пътува във времето?

— Разбира се — каза Пътника във времето, навеждайки се да запали една клечка от огъня. После, докато си палеше лулата, той се обърна и погледна в лицето Психолога. (Последният, като искаше да покаже, че не е смутен, взе една пура и се опита да я запали, забравяйки да отреже края ѝ.) — Нещо повече. Имам почти напълно завършена голяма машина там — и той посочи към лабораторията си — и когато приключи с монтажа, смятам аз самият да предприема пътуване.

— Искате да кажете, че тази машина е пътувала в бъдещето? — запита Филби.

— В бъдещето или в миналото, не зная точно в кое от двете.

След кратко мълчание Психолога получи вдъхновение.

— Тя трябва да е отишла в миналото, ако изобщо е отишла някъде — каза той.

— Защо? — запита Пътника във времето.

— Защото аз приемам, че не се е движила в пространството и ако е тръгнала в бъдещето, тя все още би трябвало да бъде тук през цялото време, тъй като би трябвало да пътува през него.

— Но ако е тръгнала в миналото — възразих аз, — трябваше да я видим още когато влязохме в стаята, а също и миналия четвъртък, когато бяхме тук, и предишния четвъртък, и още по-предишния, и така нататък.

— Сериозни възражения — каза Провинциалния кмет с безпричастен тон и се извърна към Пътника във времето.

— Ни най-малко — отговори той и продължи, давайки да се разбере, че думите му се отнасят само до Психолога: — Помислете малко. Вие можете да обясните това. Налице е явление под прага на усещанията, нали разбирате, съвсем отслабено явление.

— Разбира се — каза Психолога с убедителен тон. — Това е нещо елементарно в психологията. Трябваше да се досетя. Всичко е съвсем ясно и много добре подхожда на парадокса. Ние не можем да видим, нито да разгледаме машината, също както не можем да сторим това със спиците на бързо въртящо се колело или куршум, който лети във въздуха. Тя се движи във времето петдесет или сто пъти по-бързо от нас и ако преминава през минута, докато ние преминаваме през

секунда, впечатлението, което тя създава, естествено, ще бъде само една петдесета или една стотна от това, което би направила, ако не се движеше във времето. Това е достатъчно ясно. — Той прокара ръката си през пространството, което бе заемала машината. — Видяхте ли? — каза той, смеейки се.

Ние седяхме и гледахме празната маса. След около минута Пътника във времето ни запита какво мислим за всичко това.

— Тази вечер изглежда доста правдоподобно — каза Лекаря, — но нека почакаме до утре. Утрото е по-мъдро от вечерта.

— Бихте ли искали да видите самата машина на времето? — запита Пътника във времето. При тези думи той взе една лампа и се запъти пръв по дългия ветровит коридор, водещ към лабораторията. Помня още много живо припламващата светлина, очертанията на главата му, която при светлината изглеждаше много голяма, танца на нашите сенки по стените, как ние всички го последвахме, озадачени и недоверчиви, и как там, в лабораторията, видяхме голям модел на малкия механизъм, който бяхме наблюдавали как изчезва пред очите ни. Някои негови части бяха от никел, други от слонова кост, а трети бяха отрязани или изпилени от прозрачен кварц. Корпусът беше, общо взето, завършен, но извитите кристални пръчки лежаха недовършени върху тезгая заедно с листове с чертежи. Всек една от тях, за да я разгледам по-отблизо. Изглеждаше, че бе направена от кварц.

— Чуйте — каза Лекаря, — вие наистина ли сте сериозен? Или и това е номер като привидението, което ни показахте миналата Коледа?

— С тази машина възнамерявам да проучавам времето — каза Пътника във времето, като държеше високо лампата. — Още ли не ви е ясно? Никога през живота си не съм бил толкова сериозен.

Никой от нас не знаеше как да приеме думите му.

Долових погледа на Филби над рамото на Лекаря и той многозначително ми смигна.

III

ПЪТНИКА ВЪВ ВРЕМЕТО СЕ ЗАВРЪЩА

Мисля, че по онова време никой от нас не вярваше сериозно на историята за машината на времето. Работата бе там, че Пътника във времето беше един от онези мъже, които са прекалено умни, за да можеш да им вярваш. Човек има чувството, че не вижда или не разбира всичко свързано с него; склонен е да подозира някаква тънка резервираност, някаква хитрост, която го чака от засада въпреки неговата пълна откровеност. Ако Филби бе показал модела и дал обяснения, макар и да използува думите на Пътника във времето, ние щяхме да проявим далеч по-малък скептицизъм, защото щяхме да доловим мотивите му. Дори един касапин може да разбере Филби. Но Пътника във времето бе по-особен и ние инстинктивно не му се доверявахме безрезервно. Неща, които биха осигурили слава на по-посредствени хора, в неговите ръце изглеждаха трикове. Погрешно е да се правят нещата с прекалена лекота. Сериозните, умни хора, които се отнасяха с уважение към него, никога не бяха твърде сигурни в поведението му: те усещаха смътно, че репутацията им в неговите ръце е толкова сигурна, колкото китайски порцелан в ръцете на дете. Така че, доколкото си спомням, никой от нас не спомена за пътуване във времето в интервала между онзи четвъртък и следващия, въпреки че несъмнено всички мислехме за странните възможности, които биха се разкрили, за неговата допустимост и едновременно с това неговата практическа невероятност, любопитните възможности на анахронизъм и пълен хаос, които това пътуване предполагаше. Що се отнася до мен, бях заинтригуван преди всичко от опита с модела. Помня, че обсъждах това с Лекаря, когото срещнах в петък в Ботаническото дружество. Той каза, че бил виждал подобно нещо в Тюбинген и особено набледна на изгасването на свещта, но не можа да обясни как точно стана трикът.

Следващия четвъртък отново отидох в Ричмънд — бях един от най-редовните посетители в дома на Пътника във времето — и понеже пристигнах със закъснение, намерих вече събрани във всекидневната

четирима или петима души. Лекаря стоеше пред камината и държеше в едната си ръка лист хартия, а в другата часовник. Огледах се, като потърсих с поглед Пътника във времето. Нямаше го.

— Вече е седем и половина — каза Лекаря, — не е ли по-добре да вечеряме?

— Къде е...? — запитах аз, назовавайки нашия домакин.

— Сега ли идваш? Положението е доста странно. Той внезапно е възпрепятствуваан. В тази бележка ме моли да се заема с ролята на домакин по време на вечерята, ако не се върне до седем часа. Пише, че ще обясни всичко, когато се завърне.

— Ще бъде жалко, ако оставим вечерята да се похаби — каза Редактора на един добре известен ежедневник и при тези думи Лекаря натисна звънеца.

Освен мен и Лекаря само Психолога беше присъствувал на предишната вечеря. Другите поканени бяха Бленк, споменатият вече Редактор, един друг журналист и още някакъв спокоен, тих човек с брада, когото не познавах и който, доколкото забелязах, през цялата вечер не отрони нито дума.

По време на вечерята бяха изказани различни предположения по повод отсъствието на домакина и аз получеговито подхвърлих нещо за пътуване във времето. Редактора пожела да му обясня намека си и Психолога сам предложи да направи кратко и сухо описание на „остроумния парадокс и трик“, който бяхме наблюдавали преди една седмица. Той беше стигнал до средата на разказа си, когато вратата към коридора се отвори бавно и безшумно. Бях седнал с лице към нея и пръв забелязах това.

— Добре дошъл! — казах аз. — Най-сетне!

Вратата се отвори още по-широко и Пътника във времето застана пред нас. Не се сдържах и неволно извиках от изненада.

— Господи! Какво се е случило? — възклика Лекаря, който го видя след мен, и всички присъствуващи се обърнаха към вратата.

Той беше в удивително окаяно състояние. Палтото му беше прашно, мръсно и изцапано с нещо зелено по ръкавите. Косата му беше разрошена и на мен ми се стори леко посивяла — от прах и мръсотия или защото наистина бе посивяла.

Лицето му беше смъртно бледо; на брадичката му се виждаше кафяв разрез — наполовина заздравяла рана; изражението му бе

измъчено и изтерзано като след дълбоко страдание. За момент той се поколеба на прага, сякаш бе заслепен от светлината. След това влезе в стаята. Вървеше със същото накуцване, което съм забелязал при скитниците с разранени нозе. Гледахме го мълчаливо, очаквайки да заговори.

Той не промълви нито дума, но се доближи с усилие до масата и посочи към виното. Редактора напълни чаша с шампанско и я премести по-близо до него. Той я изпи наведнъж и, изглежда, виното му подействува добре, защото ни огледа и по лицето му пробяга някаква сянка от предишната му усмивка.

— Какво се е случило с вас, приятелю — запита Лекаря.

Пътника във времето сякаш не чу.

— Не трябва да се беспокоите за мен — каза той, изговаряйки думите неясно — Добре съм.

Той мълкна, протегна чашата, за да му я напълнят наново, и пак я изпи на един дъх.

— Така е добре — каза той.

Погледът му се проясни и по лицето му се появи руменина. Очите му пробягнаха по лицата ни с някакво неясно одобрение, после огледаха топлата удобна стая. Сетне той отново проговори така, като че ли търсеше думите си:

— Ще отида да се измия и преоблека и после ще обясня всичко... Оставете ми малко от месото. Просто умирам за парче месо.

Той погледна към Редактора, който бе рядък посетител, и изрази надежда, че гостът му се чувствува добре. Редактора зададе някакъв въпрос.

— Ще ви отговоря незабавно — каза Пътника във времето. — Още се чувствувам доста странно, но скоро ще бъда добре.

Той оставил чашата и се отправи към вратата.

Отново забелязах накуцването му и тихото шляпане, придружаващо стъпките му. Изправих се и видях краката му. Върху тях нямаше нищо друго освен разкъсани, окървавени чорапи. После вратата хлопна зад него. Поисках да го последвам, но се въздържах, като си спомних колко мразеше да вдига шум около себе си. Известно време не бях в състояние да събера мислите си. После дочух думите на Редактора, който по навик мислеше и се изразяваше с вестникарски

заглавия. „Необикновеното поведение на известен учен“. Това отново ме върна към осветената трапеза.

— Какво става с него? — запита Журналиста. — Да не би да се преструва на амбулантен търговец? Нищо не разбирам.

Погледът ми срещу очите на Психолога и на лицето му прочетох моя собствен отговор. Представих си как Пътника във времето се изкачва с мъка нагоре по стълбите. Не вярвах някой друг да е забелязал накуцването му.

Лекаря пръв се опомни от изненадата и позвъни, за да поискам една затоплена чиния — Пътника във времето не обичаше по време на вечеря прислугата да стои в стаята. Редактора взе отново ножа и вилицата си, а Мълчаливия мъж незабавно го последва. Вечерята продължи. Известно време разговорът ни се ограничаваше във възклициания и периоди на мълчаливо учудване. Накрая обаче Редактора не издържа и се поддаде на любопитството си.

— Нима нашият приятел допълва скромния си доход с просия или и той има пристъпи като Навуходоносор? — запита той.

— Сигурен съм, че това има връзка с машината на времето — казах аз и продължих разказа на Психолога за нашата предишна среща. Новите гости не скриха недоверието си. Редактора веднага възрази:

— Какво е това, пътуване във времето? Човек не може да се покрие с прах, като затъне в един парадокс?

После, когато идеята му стана ясна, започна да иронизира:

— Нима в бъдещето нямат четки за дрехи?

Журналиста също не можеше да повярва за нищо на света и се присъедини към Редактора в лесната задача да изсипват подигравки върху цялата история. И двамата спадаха към новия вид журналисти — много весели, непочтителни млади хора. Журналиста тъкмо казваше или по-скоро викаше: „Н нашият специален кореспондент от утешния ден съобщава...“, когато в стаята влезе Пътника във времето. Беше облечен в обикновени вечерни дрехи и нищо освен изтерзания му вид не напомняше за промяната, която ме бе изплашила.

— Чуйте, драги — каза Редактора с нескрита веселост, — тези шегобийци ме уверяват, че сте пътували в средата на идната седмица! Разкажете ни всичко за малката Розбъри! Колко ще поискате за това?

Пътника във времето приближи до запазеното за него място, без да каже нито дума. Усмихваше се спокойно по обичайния си начин.

— Къде е моята порция? — запита той. — Какво удоволствие да забиеш отново вилица в месо.

— Разказвайте! — извика Редактора.

— По дяволите разказът! — каза Пътника във времето. — Искам да ям нещо. Няма да кажа нито дума, докато в кръвта ми не влязат малко белтъчини. Благодаря! Моля, солта!

— Само една дума — казах аз. — Пътувахте ли във времето?

— Да — отговори с пълна уста Пътника във времето, като кимна утвърдително.

— Ще заплатя по един шилинг на ред за дословен репортаж — заяви Редактора.

Пътника във времето премести чашата си към Мълчаливия мъж и я чукна с малкия си пръст, при което Мълчаливия мъж, който го гледаше втренчено, подскочи конвулсивно и му наля вино. Останалата част от вечерята премина в атмосфера на неловкост. Що се отнася до мен, на езика ми пареха най-различни въпроси и мисля, че и при останалите беше същото. Журналиста се опитваше да намали напрежението, като разказваше анекдоти за Хети Портър. Пътника във времето посвети изцяло вниманието си на своята чиния и прояви апетит на бездомен скитник. Лекаря пушеше цигара и с присвирти очи наблюдаваше Пътника във времето. Мълчаливия мъж изглеждаше понедодялан от всякога и от нерви последователно и решително се наливаше с шампанско. Най-после Пътника във времето премести чинията си и ни погледна.

— Предполагам, че трябва да се извиня — каза той. — Просто умирах от глад. Преживях най-невероятни неща.

Той протегна ръка за пура и отряза края ѝ.

— Но нека отидем в пушалнята. Историята е прекалено дълга, за да я разказвам над мръсни чинии.

Мимоходом той натисна звънеца и ни подкачи да го последваме в съседната стая.

— Вие сте разказали за машината на Бленк, Деш и Чоуз, нали? — обърна се той към мен, назовавайки тримата непознати гости, и се облегна назад в креслото.

— Но всичко това е чист парадокс — обади се Редактора.

— Тази вечер не съм в състояние да споря. Нямам нищо против да ви разкажа историята, но не бих искал да споря. Ще ви опиша какво

ми се случи, ако желаете, но трябва да се въздържате да ме прекъсвате. Имам нужда да я разкажа. Наложително е. Повечето от казаното ще звучи като лъжа. Така да бъде! Но всичко е истина, всяка дума. Намирах се в лабораторията си точно в четири часа и оттогава... Преживях осем дни... каквито никой човек досега не е преживявал! Аз съм съсипан, но няма да мога да заспя, преди да ви разкажа какво стана. След това ще си легна. Но никакво прекъсване! Съгласни ли сте?

— Съгласен! — каза Редактора и всички вкупом повторихме „Съгласни сме“.

Тогава Пътника във времето започна своя разказ, който предавам така, както го чух. Отначало той седеше облегнат в креслото си и говореше като изморен човек. После се оживи. Сега, когато пиша, чувствувам съвсем ясно безсилието на перото и мастилото и преди всичко моята собствена неспособност да предам неговия разказ и силата на въздействието му. Предполагам, че ще четете внимателно но няма да можете да виждате нито пребледнялото открито лице на разказвача, откряващо се на светлината на слабата лампа, нито да чувате интонациите на гласа му. Не можете да си представите как неговото изражение се променяше в съответствие със съдържанието на разказа му. Повечето от нас, слушателите, бяхме в сянка, защото свещите в пушалнята не бяха запалени и само лицето на Журналиста и краката на Мълчаливия мъж от колената надолу бяха осветени.

Отначало се споглеждахме от време на време. После престанахме, защото не можехме да откъснем поглед от лицето на Пътника във времето.

IV

ПЪТУВАНЕ ВЪВ ВРЕМЕТО

„Предишния четвъртък изложих на някои от вас принципите на машината на времето и показах самата машина все още недовършена. Тя е сега там, наистина малко пострадала от пътуването. Един от лостовете ѝ от слонова кост е спукан и една месингова греда е изкривена, но всичко останало е в изправност. Очаквах да свърша в петък, но точно тогава, когато приключи монтажа, установих, че един от никеловите лостове е близо три сантиметра по-къс и трябваше да го подменя с друг, така че завършил машината едва тази сутрин. Днес точно в 10 часа първата от машините на времето започна своя път. Позатегнах за последен път някои части, проверих отново всички винтове, капнах още малко масло на кварцовата ос и се настаних на седалката. Предполагам, че не съм се различавал много от самоубиец, който е допрял дулото на револвера до слепоочието си и се пита какво ли ще настъпи в следващия миг. Хванах стартовия лост с една ръка, а спирачния с другата, натиснах първия и почти мигновено след това и втория. Стори ми се, че се завъртвам, имах кошмарното чувство, че пропадам надолу, но когато се огледах, видях, че лабораторията е същата, както преди един миг. Беше ли станало нещо? За момент се усъмних, че съм станал жертва на въображението си. После забелязах часовника. Само преди миг, както ми се стори, той показваше 10 часа, а сега стрелките сочеха три и половина!

Поех си дъх, стиснах зъби, сграбчих с две ръце стартовия лост и потеглих с гръм и тръсък. Лабораторията се замъгли, а после потъна в мрак. Госпожа Уотчит влезе и се отправи, очевидно без да ме забелязва, към вратата, водеща към градината. Предполагам, че за да прекоси помещението, ѝ е била необходима не повече от минута, но на мен ми се стори, че се стрелна през стаята като ракета. Преместих лоста на крайна позиция. Нощта настъпи с бързината, с която гасим лампата, а след още един миг настъпи новият ден. Лабораторията се виждаше все по-замъглено и неясно, все по-неясно. Настъпи

следващата нощ, после пак стана ден, отново нощ и отново ден, като редуването им ставаше все по-бързо. Почувствувах се като във водовъртеж и някаква странна неподвижност обхвана мозъка ми.

Боя се, че не съм в състояние да предам особеното усещане, съпътстващо движението във времето. То е страшно неприятно. Много напомня на усещането при изкачването и спускането на панаирна железница — чувство на безсилие пред стремителното движение напред. Същевременно имах и ужасно предчувствие за неизбежна катастрофа. С нарастването на скоростта нощите следваха дните подобно на размахването на гигантско черно крило. Неясните очертания на лабораторията сякаш постепенно се отдалечаваха от мен и забелязах слънцето, което подскачаше бързо по небето, правейки скок на всяка минута, която в същност означаваше цял ден. Предполагах, че лабораторията е била разрушена и че съм на открито. Стори ми се, че забелязвам нещо като скеля, но бях вече много далече, за да различавам движещите се предмети. Възможно най-бавният охлюв префучаваше прекалено бързо за мен. Мигновеното редуване на тъмно и светло беше страшно болезнено за очите. После всред прекъсваната тъмнина видях луната как бързо преминава през всички фази от новолуние до пълнолуние и успях да зърна кръжащите звезди. Не след много с увеличаването на скоростта пулсирането на деня и нощта се сля в еднообразна сивота. Небето се превърна в безкрайна синя дълбина с великолепен фосфоресциращ цвят както в ранен здрач. Трептящото слънце стана огнена диря, блестяща дъга в пространството, а луната — по-бледа, колеблива лента. Звездите почти не можех да виждам, но понякога зървах някоя по-светла точица, проблясваща в синевата.

Пейзажът беше замъглен и неясен. Бях все още на стръмнината, на която е разположена тази къща, и хълмът се издигаше над мен мрачен и смътен. Виждах как дърветата растат и се променят като кълба от изпарения, ту кафяви, ту зелени; те растяха, разстилаха се, разпадаха се на части и изчезваха. Виждах огромни сгради как се издигат изящни и красиви и отминават като сън. Цялата повърхност на Земята изглеждаше променена — тя се топеше и изтичаше пред очите ми. Малките стрелки върху циферблатите, които показваха скоростта, се въртяха все по-бързо и по-бързо. Изведнъж забелязах, че слънчевата ивица се люлее нагоре и надолу, от слънцестоеене до слънцестоеене, за

минута или по-малко, което означаваше, че скоростта ми беше по-голяма от година за минута, и така минута след минута белият сняг проблясваше и изчезваше, следван от краткотрайните яркозелени тонове на пролетта.

Първоначалните неприятни чувства и усещания сякаш вече бяха по-поносими. Накрая те преминаха в някаква истерична еуфория. Забелязах наистина някакво тежко полюляване на машината, което не можех да си обясня. Мисълта ми обаче беше прекалено объркана, за да се занимавам с това, и така, изпадайки в някакво безумие, аз се устремих в бъдещето. Отначало едва помислях за спиране или за каквото и да било друго освен за непознатите впечатления. Постепенно обаче ме обхванаха нови чувства — някакво любопитство, примесено със страх, докато най-накрая те напълно ме завладяха. Какво нечувано развитие на човечеството, какъв невероятен напредък на нашата елементарна цивилизация ни очаква в бъдещето, мислех аз, когато край очите ми пробягваше и се вълнуващ този неясен и неуловим свят! Виждах как около мен се издига величествена и прекрасна архитектура, много по-масивна от всичко, създадено в нашето време, и въпреки това тя изглеждаше изградена от блясъци и мъгла. Видях, че хълмът е покрит с разкошна зеленина, която не изчезва поради настъпването на зимата. Дори през воала на замайването, което ме бе обзело, Земята ми се стори прекрасна. И така постепенно мислите ми се насочиха към задачата да спра.

Трудността се състоеше в това, че съществуващата възможност да попадна на някаква материя, намираща се в пространството, заемано от мен или от машината. Дотогава, докато се движех с голяма скорост във времето, това нямаше значение: аз бях, така да се каже, с намалена плътност, плъзгах се като изпарение през пролуките на материјата, с която се сблъсквах! Но едно спиране означаваше да се смеся, молекула по молекула, с това, което се намираше на пътя ми. Това предполагаше моите атоми да влязат в толкова непосредствен контакт с атомите на препятствието, че ще последва силна химическа реакция вероятно с огромна експлозия, която да отпрати и мен, и машината извън всички измерения, в неизвестното. Още докато правех машината, тази вероятност не излизаше от ума ми, но тогава я приемах като евентуален риск, един от рисковете, които човек винаги трябва да поеме! Сега рискът беше нещо неизбежно и аз вече не го виждах в

такава приятна светлина. Истината е, че абсолютната непонятност на всичко около мен, дразнещото скърдане и люшкане на машината най-вече и усещането за продължително пропадане, бяха неусетно разбили нервите ми. Казах си, че никога няма да мога да спра и в прилив на раздразнение реших да спра веднага. Подобно на нетърпелив глупак легнах с цялата си тежест върху лоста и незабавно всичко се преобръна и аз излетях с главата напред във въздуха.

В ушите ми прозвуча страшен гръм. Може би за момент съм изгубил съзнание. Около мен свистеше безмилостна градушка, а аз седях на мека трева пред преобрънатата машина. Всичко още изглеждаше сивкаво, но шумът в ушите ми бе загълхнал. Огледах се. Намирах се на никаква малка зелена площ всред градина, обградена с рододендронови храсти, и забелязах, че техните виолетови и пурпурни цветове се ронят като капки под ударите на градушката. Отскучащите танцуващи ледени зърна се сипеха от облак, надвиснал над машината, който се носеше над повърхността подобно на дим. За секунди бях мокър до кости. «Чудесно гостоприемство към човек, пропътувал безброй години, за да ви види», помислих си аз.

Реших, че е твърде глупаво да продължавам да се мокря. Изправих се и се огледах. Някаква колosalна фигура, изваяна от бял камък, се извисяваше смътно зад рододендроните през водната завеса. Всичко останало беше невидимо.

Трудно ми е да опиша какво чувствувах. Когато завесата от градушка изтъня, можах да видя фигурата по-ясно. Тя беше много висока, тъй като една сребърна бреза стигаше едва до рамото ѝ. Беше изваяна от бял мрамор и приличаше на крилат сфинкс, но крилата, вместо да бъдат отпуснати вертикално отстрани, бяха разперени така, че фигурата сякаш се рееше. Стори ми се, че пиедесталът е направен от бронз и бе покрит плътно със зелен меден окис. По никаква случайност фигурата бе с лице към мен; невиждащите очи сякаш ме наблюдаваха, а на устните като че имаше лека усмивка. Природните стихии я бяха силно набраздили и това създаваше неприятно впечатление както при никаква болест.

Трябва да съм я гледал малко — може би половин минута или може би половин час. Тя сякаш се приближаваше и се отдръпваше, когато водната дантела изтъняваше или ставаше по-плътна. Най-после

отделих за момент погледа си от нея и видях, че дъждовната завеса се е разкъсала и небето просветлява, обещавайки слънце.

Погледнах отново към бялата фигура, която сякаш се готвеше за скок, и внезапно осъзнах цялото безразсъдство на моето пътуване. Какво щеше да се появи, когато воалите на мъглата се отдръпнат изцяло? Какво ли не би могло да се случи на човечеството? Какво би било, ако жестокостта се е превърнала във всеобща страст? Какво би станало ако през тези столетия хората са изгубили своята човечност и са се развили в нещо нечовешко, безмилостно и непреодолимо могъщо? Аз ще изглеждам като допотопно диво животно, толкова по-ужасно и отблъскващо поради приликата си с тях — едно жалко същество, което незабавно трябва да бъде унищожено.

Вече започнах да виждам и други, по-далечни очертания — огромни здания със сложни парапети и високи колони на фона на горист хълм, който сякаш приближаваше към мен през утихващата буря. Обзе ме панически страх. Впуснах се стремглаво към машината на времето и трескаво започнах да я изправям.

Докато се занимавах с нея, слънчевите лъчи проникнаха през облаците. Сивата завеса се отдръпна и изчезна подобно на влачещото се наметало на привидение. Опърпани парчета облаци се стопиха в ярката синева на лятното небе. Огромните сгради пред мен се очертаваха все по-ясно, измити и блестящи от влагата и украсени с бяло от още неразтопените парченца град.

Чувствувах се безпомощен в този непознат свят. Може би такова усещане има птицата във въздуха, съзnavайки, че над нея кръжи ястреб, който ще се спусне върху ѝ. Страхът ми прерасна в безумие. Поех си дъх и отново започнах с все сила да се боря с машината. Тя се поддаде на моите отчаяни усилия и се обърна. При преобръщането получих силен удар по брадата. Дишайки тежко, застанах с една ръка на лоста, а с другата на седалката, готов да се кача.

Обаче щом получих възможност за бързо отстъпление, смелостта ми се възвърна. Започнах да гледам с по-голямо любопитство и с по-малко страх на този свят на далечното бъдеще. През кръгъл отвор високо в стената на една от близките сгради видях няколко фигури, облечени в скъпи меки одеяния. Те също ме бяха забелязали и лицата им бяха извърнати към мен.

После чух приближаващи гласове. Между храстите край Белия сфинкс се виждаха глави и рамене на тичащи хора. Един от тях излезе на пътеката, водеща право към малката морава, на която бях аз с машината. Това беше дребно създание, високо може би метър и двадесет, облечено в тъмноморава туника, пристегната на кръста с кожен колан. Той беше обут със сандали или котурни — не можех да определя какво точно, но краката му бяха голи до коленете и на главата си не носеше нищо. Като видях това, за пръв път усетих колко топъл бе въздухът.

Останах с впечатлението, че това беше много изящно и грациозно същество, но същевременно неописуемо крехко. Неговото порозовяло лице ми напомни за някой добре изглеждащ болен от туберкулоза — за онази трескава красота, за която сме слушали толкова много. При неговия вид аз изведнъж си възвърнах увереността. Свалих ръцете си от машината.“

.....
.....
.....
.....
.....
.....

XIV

ПОГЛЕД В ОЩЕ ПО-ДАЛЕЧНОТО БЪДЕЩЕ

„Вече ви споменах за пристъпите на повръщане и замайването, които настъпват при пътуването във времето. Освен това този път не бях седнал както трябва на седалката, а странично и несигурно. Известно време се бях вкопчил в машината, докато тя избириаше и се люшкаше, без изобщо да следя накъде се движех, и когато успях да погледна отново циферблатите, бях изумен, като разбрах къде се намирам. Един циферблат отбелязва дните, друг — хилядите, трети — милионите, а четвърти — милиардите дни. Сега, вместо да върна назад лостовете, аз ги бях придвижил така, че да отивам напред, и като погледнах, видях, че стрелката за хилядите дни се движи бързо като стрелката на секундарник отново към бъдещето.

Докато пътувах, във всичко, което ме заобикаляше, настъпваше никаква особена промяна. Пулсиращата сивота стана още по-тъмна, а същне, въпреки че пътувах все още с невероятна скорост, мигновеното редуване на ден и нощ, което обикновено показваше забавяне на движението, се възстанови и ставаше все по-отчетливо. Отначало това много ме озадачи. Редуването на нощ и ден ставаше все по-бавно, също както и преминаването на слънцето от единия до другия край на небето, докато накрая те сякаш обхващаха цели векове. Над земята надвисна постоянен здрач, нарушен само от някоя комета, просветваща на фона на притъмнялото небе. Огнената ивица, която бе показвала движението на слънцето, отдавна бе изчезнала: слънцето беше престанало да залязва то само се издигаше и снишаваше някъде на запад и ставаше все по-разлято и червено. От луната нямаше и следа. Звездите описваха все по-бавно своите кръгове и се бяха превърнали в бавно пълзящи светли точки.

Малко преди да спра, слънцето, червено и много голямо, замря неподвижно на хоризонта. Приличаше на огромен купол, отделящ слаба топлина, която на моменти съвсем изчезва. По едно време то припламна малко по-ярко, но скоро отново започна да тлеет. От

забавянето на слънчевия изгрев и залез заключих, че приливите и отливите са изчезнали. Земята беше неподвижна, извърната само с една страна към слънцето, също както луната в наши дни е обърната към земята. Тъй като добре помнех падането си презглава при предишното спиране, започнах постепенно да забавям движението. Стрелките се въртяха все по-бавно и по-бавно; стрелката за хилядите спря неподвижно, а тази за отделните дни вече не представляваше само неясна сянка върху циферблата. Машината забави ход и постепенно пред мен се появиха неясните очертания на пуст морски бряг.

Спрях съвсем плавно и останах седнал в машината, оглеждайки се наоколо. Небето вече не беше синьо. На североизток бе мастиленочерно и на неговия тъмен фон блестяха ясно и без да трепкат, бледи звезди. Над мен небето беше тъмно керемиденочервено и беззвездно, а на югоизток постепенно просветляваше, достигайки пламтящо червено и там, прерязан от хоризонта, се издигаше огромният купол на слънцето, алено и неподвижно. Скалите около мен имаха червеникав цвят и единствения признак на живот, който засега забелязвах, беше яркозелената растителност, която покриваше само югоизточната им страна. Това бе същият наситен зелен цвят на горския мъх и лишеите в пещерите, които подобно на тези растения тук растат в постоянен полумрак.

Машината се намираше на наклонен бряг. Морето се простираше на югозапад, където завършваше в ясно очертан ярък хоризонт на фона на бледо небе. Нямаше нито вълни, нито прибой, защото нямаше и следа от вятър. Само някакво едва забележимо издигане и спадане на водата, подобно на спокойно дишане показваше, че вечното море все още се движи и живее. На самия бряг, където водата понякога се разплискваше, имаше наслоен дебел пласт сол, която под зловещото небе изглеждаше розова.

Усещах някаква тежест в главата и забелязах, че дишам ускорено. Това напомни за единствения ми опит в алпинизма и благодарение на него заключих, че въздухът е много по-разреден от преди.

Някъде далече по пустия склон чух дрезгав писък и видях нещо, подобно на огромна пеперуда, което се спускаше и издигаше в небето и като описваше кръгове, изчезна зад някакви ниски хълмове. Звукът на гласа му беше толкова безрадостен, че потреперих и се наместих

по-сигурно върху седалката. Оглеждайки се наоколо, забелязах, че онова, което бях помислил за червеникави скали, е съвсем наблизо и се движи бавно към мен. Тогава разбрах, че това в същност е някакво чудовищно ракоподобно създание. Представете си рак, голям колкото онази маса, който се придвижва на множество крака бавно и несигурно, люлеейки грамадните си щипци и пипала, а неподвижните очи от двете страни на блестящото му като от метал чело са вперени във вас. Гърбът му бе разяден и покрит с противни израстъци, а на места имаше зеленикави петна. Успях да забележа и много пипалца в сложно оформената му уста, които се движеха и опипваха.

Докато гледах как това зловещо видение пълзи към мен, почувствувах някакво гъделичкане по бузата, сякаш бе кацнала муха. Опитах се да я пропъдя с ръка, но след миг тя се върна и почти веднага друга се допря до ухото ми. Посегнах към нея и улових нещо подобно на нишка. То бързо се изтегли от ръката ми. Обхванат от страх, аз се обърнах и разбрах, че съм хванал пипалото на друг чудовищен рак, който се намираше точно зад мен. Злите му очи, издадени напред, се въртяха, устата му примляскаваше жадно и неговите грамадни и грозни щипци, покрити със слуз от водорасли, бяха надвиснали над мен. В миг ръката ми хвана лоста и аз се озовах на един месец от тези чудовища. Намирах се обаче все още на този бряг и веднага щом спрях, отново ги забелязах. Десетки от тях пълзяха насам-натам в полумрака между листовидните насителнозелени мъхове.

Не мога да ви опиша усещането за ужасната пустота, надвисната над света. Червеното небе на изток, тъмнината на север, соленото мъртво море, каменистият бряг, по който пълзяха тези отвратителни бавноподвижни чудовища, еднообразните отровнозелени лишеобразни растения, редкият въздух, който драскаше дробовете — всичко допълваше още повече това ужасяващо впечатление. Придвиших се с още едно столетие напред, но и там имаше същото червено слънце, дори още по-голямо и слабо, същото умиращо море и оствър въздух, и същото множество от сухоземни ракообразни, които пълзяха между зелените лишеи и червеникавите скали. В западната част на небето забелязах извита бяла ивица като голяма нова луна.

Така продължих да пътувам, спирайки от време на време, на големи скокове от хиляди години и повече, притеглян от загадката за съдбата на Земята, като наблюдавах със странно замайване как на

западния небосвод слънцето става все по-голямо и по-слабо мъждукащо, докато животът на старата планета бавно угасва. Най-накрая, може би след тридесет милиона години, червеникавият купол на слънцето вече покриващо почти една десета част от притъмнялото небе. Тогава спрях още веднъж, защото пълзящите пълчища от ракообразни бяха изчезнали и червеникавият бряг изглеждаше съвсем мъртъв, ако изключим някакви бледозелени лиши и мъхове. На места брегът беше покрит с белезникови снежни петна. Почувствувах остър студ. Редки бели снежинки бавно падаха на земята. На североизток снегът блестеше под звездното сияние на мрачното небе и неравните хребети изглеждаха бледорозови. Бреговете на морето бяха изчезнали под ивица лед, а в него плаваха големи ледени блокове. Голямата част от соления океан обаче, целият кървавочервен под вечния залез, все още не бе замръзнал.

Огледах се да потърся някакви следи от живот. Някакво неопределено предчувствие все още ме задържаше на седалката. Не успях обаче даоловя никакво движение на земята, в небето или морето. Само зелената слуз върху скалите все още показваше, че животът не е изчезнал. В морето се бе появила ниска пясъчна ивица и водата се бе отдръпнала. Стори ми се, че някакъв черен предмет пляска покрай пясъка, но докато го наблюдавах, той беше неподвижен и реших, че очите ме мамят и че това е просто скала. Звездите бяха много светли и сякаш едва потрепваха.

Внезапно забелязах, че кръглите очертания на слънцето откъм запад започват да се променят и че в края му се е появила някаква пукнатина, някаква вдълбнатина, която непрекъснато се увеличаваше. Може би за минута останах ужасен, гледайки този мрак, който пълзи и се спуска над деня, но после разбрах, че настъпва затъмнение. Или Луната или планетата Меркурий преминаваше пред слънчевия диск. Естествено, отначало реших, че това е Луната, но много неща ме карах да вярвам, че онова, което съм видял, е в същност някоя вътрешна планета, която преминава много близо до Земята.

Тъмнината настъпваше бързо. Поривите на студения източен вятър се усилиха и белите снежинки се сгъстиха. От морския бряг се дочуваше никакво шумолене и плясък на вълни. Освен тези звуци на безжизнената природа светът беше мълчалив. Мълчалив? Трудно е да се опише неговото абсолютно мълчание. Всички човешки звуци,

блеенето на овце, песента на птици, жуженето на насекомите, движението, което съставлява фона на нашия живот — всичко това вече не съществуваше.

Мракът се сгъстяваше, падащите снежинки, които танцуваха пред очите ми, ставаха все по-многобойни. Студът се засилваше. Белите върхове на далечните хълмове бързо и един подир друг изчезваха в тъмнината. Бризът се засили и се превърна в стенещ вятър. Видях, че черната сянка в центъра на затъмнението се носи към мен. След миг не се виждаше нищо освен мъждукащите звезди. Наоколо бе непрогледен мрак. Небето беше абсолютно черно.

Обзе ме ужас от тази безкрайна тъмнина. Студът, който проникваше до костите ми, и болката при дишането станаха непоносими. Започнах да треперя. Обхвана ме непреодолимо гадене. После ръбът на слънцето като нажежен лък се появи на небето. Слязох от машината, за да се посъзвзема. Чувствувах се замаян и неспособен за обратния път.

Докато стоях така, безпомощен и объркан, видях отново движещото се нещо в плитчината. Сега вече не се заблуждавах, това наистина бе движещо се тяло в червеникавите води — нещо кръгло, голямо колкото футболна топка или дори още по-голямо, и от него излизаха пипала. Изглеждаше черно на фона на кървавочервената вода и подскачаше несигурно. Почувствувах, че ми прилошава, но ужасът, че ще остана да лежа безпомощно сред този далечен и вледеняващ здравец, ми даде сили да се изкача на седалката.“

XV

ЗАВРЪЩАНЕТО НА ПЪТНИКА ВЪВ ВРЕМЕТО

„И така, аз се завръщах. Вероятно дълго време съм лежал безчувствен върху машината. Редуването на дните и нощите се възстанови, слънцето отново стана златисто, а небето — синьо. Дишах по-свободно. Несигурните контури на земята се отдръпваха и преливаха. Стрелките върху таблото се въртяха в обратна посока. Най-накрая отново видях неясните очертания на къщи от периода на западане на човечеството. Те също се променяха и отминаваха и на тяхно място се появяваха други. Когато стрелката, отброяваща милионите години, спря на нулата, намалих скоростта. Започнах да разпознавам нашата приятна и позната архитектура. Стрелката за хилядите също се върна в началното си положение и дните и нощите започнаха да се редуват все по-бавно. Тогава около мен се появиха старите познати стени на лабораторията. Сега вече съвсем плавно забавих хода на машината.

Забелязах, че нещо странно става с мен. Мисля, че ви казах, че когато тръгвах, преди още скоростта ми да стане много голяма, г-жа Уотчт премина през стаята, но на мен ми се стори, че се движи със скоростта на ракета. При завръщането си преминах отново през минутата, в която тя прекосяваше лабораторията. Сега обаче всяко нейно движение изглеждаше като точно обратно копие на предишните й движения. Вратата вния край се отвори и тя влезе спокойно в лабораторията, обаче гърбом, и после се скри зад вратата, през която първоначално бе влязла. Точно преди това ми се стори, че забелязах Хилиър, но той премина като светкавица.

Тогава спрях машината и видях около мен познатата лаборатория, моите инструменти и уреди точно както ги бях оставил. Слязох от машината съвсем несигурно и вдървено и се стоварих върху масата. В продължение на няколко минути треперех неудържимо.

После малко се поуспокоих. Намирах се отново в старата си работилница, която не бе променена. Стори ми се, че съм заспал, и всичко преживяно е било само сън.

И все пак всичко не беше точно както преди. При потеглянето ми машината се намираше в югоизточния ъгъл на лабораторията, а сега беше спряла в северозападния, срещу стената, където я бяхте видели. Това представлява точно разстоянието от моята малка морава до пиедестала на Белия сфинкс, където морлоките бяха преместили машината ми!

За известно време умът ми отказваше да работи. Сетне станах и тръгнах насам, като накуцвах, защото петата ми беше още много болезнена, и същевременно чувствувах колко съм измърсен. На масата до вратата намерих вестник и научих днешната дата, а като погледнах часовника, видях, че е почти осем часът. Дочух гласовете ви и тракането на чинии. Поколебах се — чувствувах се недобре и съвсем отпаднал. После долових аромата на добре приготвено месо и отворих вратата на трапезарията. Останалото знаете. Измих се, вечерях и сега ви разказвам историята.“

XVI

СЛЕД РАЗКАЗА

— Зная — каза той след малка пауза, — че всичко това ще ви се стори съвсем невероятно, но за мен единственото невероятно нещо е, че съм отново тук тази вечер, в познатата стая, заобиколен от приятелите си, на които разказвам тези странни преживявания.

Той погледна към Лекаря.

— Не. Не очаквам да ми повярвате. Приемете разказаното като лъжа или като пророчество. Кажете, че съм сънувал. Считайте, че съм разсъждавал върху съдините на човечеството, като накрая съм съчинил тази измислица. Допуснете, че твърдението ми за нейната достоверност е само художествен прийом за засилване на интереса към нея. И ако я приемете като чиста история, какво мислите за нея?

Той взе лулата си и по стар навик започна да почуква нервно с нея по решетката на камината. Настъпи кратко мълчание. После заскърцаха столове и в стаята се чу шум от стъпки. Откъснах очи от лицето на Пътника във времето и огледах неговите слушатели. Те се намираха в сянка, но огънят в камината хвърляше светли петна, които играеха по лицата им. Лекаря изглеждаше потънал в съзерцание на нашия домакин. Редактора гледаше втренчено края на пурата си — шестата за тази вечер. Журналиста започна да търси часовника си. Останалите, доколкото помня, стояха неподвижно.

Редактора се изправи, като въздъхна дълбоко.

— Колко жалко, че не сте станали писател — каза той, поставяйки ръка на рамото на Пътника във времето.

— Вие не повярвахте на разказаното?

— Но...

— Така си мислех.

Пътника във времето се обърна към нас:

— Къде е кибритът? — попита той.

После запали клечка и продължи да говори, като подръпваше от лулата:

— Да ви призная истината... аз също не мога да повярвам... и все пак...

Погледът му спря с безмълвен въпрос върху повехналите бели цветя на малката масичка. После обрна ръката си, с която държеше лулата, и аз забелязах, че разглежда някакви полуздравели белези по ставите на пръстите.

Лекаря стана и се доближи до масичката, за да разгледа цветята.

— Тези гинецеуми са странни — каза той.

Психолога се наведе напред, за да вижда по-добре, и протегна ръка, за да вземе един цвят.

— Да ме обесят, ако не е един без четвърт — каза Журналиста.

— Как ще се приберем в къщи?

— На пияцата има файтони колкото искаш — каза Психолога.

— Любопитно нещо — каза Лекаря, — но аз наистина не мога да посоча вида на тези цветя. Мога ли да ги взема?

Пътника във времето се поколеба. После внезапно каза:

— В никакъв случай!

— В същност откъде са те? — запита Лекаря.

Пътника във времето постави ръка на челото си. Говореше като човек, който се опитва да задържи някаква отбягваща го мисъл.

— Уина ги постави в джоба ми, когато пътувах във времето.

После се огледа наоколо.

— Да ме вземат дяволите, ако всичко това не е станало! И тази стая, и вие, и всекидневната атмосфера са прекалено много за моята памет! Направил ли съм някога машина на времето, или модел на такава машина? Или всичко това е сън? Казват, че животът е сън, твърде жалък сън понякога — но няма да мога да издържа друг, който не отговаря на станалото. Това е лудост. И откъде се взе този сън? Трябва да погледна тази машина. Ако изобщо има такава!

Той бързо грабна лампата и я понесе през вратата по коридора. Ние го последвахме. Там, при припламващата светлина на лампата, наистина стоеше машината, тумбеста, тъгловата, изкривена, едно творение от метал, слонова кост, абнос и полупрозрачен бляскав кварц. Тя изглеждаше съвсем солидна при допир — понеже аз протегнах ръка и я докоснах, — а върху слоновата кост се забелязваха кафеникави петна от изцапано. Върху долната част бяха останали късчета трева и мъх. Една от металните рамки беше изкривена.

Пътника във времето постави лампата върху пейката и прокара ръка по изкривената рамка.

— Сега вече всичко е наред — каза той. — Историята, която ви разказах, е вярна. Моля да ме извините, че ви доведох тук на студа.

Той взе лампата и без никой от нас да каже дума, се върнахме в пушалнята.

После той ни изпрати до антрето и помогна на Редактора да си облече палтото. Лекаря то изгледа загрижено и с известно колебание му каза, че изглежда преуморен, на което той отвърна с гръмко изсмиване. Спомням си го как, застанал на прага на входа, ни пожелава с висок глас „лека нощ“.

Аз се качих в един файтон с Редактора. Той направо нарече всичко, каквото бе чул „ефектна измислица“. Що се отнася до мен, аз не бях в състояние да стигна до никакво заключение. Историята беше толкова фантастична и невероятна, а начинът на нейното предаване — толкова ясен и правдоподобен. Останах буден през по-голямата част от нощта и размишлявах върху чутото.

Реших на следващия ден да отида отново и да поговоря с Пътника във времето. Казаха ми, че е в лабораторията, и тъй като познавах къщата, сам тръгнах нататък. Лабораторията обаче беше празна. Известно време разглеждах машината на времето, после докоснах лоста. При допира ми цялата наглед устойчива и солидна маса се разклати като клон, разтърсен от вятъра. Нейната нестабилност ме уплаши толкова силно, че неволно си припомних детските години, когато ми забраняваха да пипам някои неща.

Върнах се обратно по коридора. Пътника във времето ме пресрещна в пушалнята. Идваше от къщата и в едната си ръка носеше фотоапарат, а в другата малка чанта. Той се засмя, като ме видя, и вместо ръката си ми подаде лакът.

— Ужасно съм зает с онази работа там — каза той.

— Но все пак това не е ли нещо съмнително? Наистина ли пътувате във времето?

— Действително и наистина пътувам — отговори той, като ме гледаше открыто в очите. После се поколеба. Очите му пробягнаха из стаята. — Искам само половин час — добави той. — Разбирам защо сте дошли и това е много мило от ваша страна. Ето тук има списания. Ако останете за обяд, ще ви докажа на практика пътуването във

времето, ще ви донеса образци и всичко останало. Нали ще ме извините, ако ви оставя засега?

Приех поканата, без да разбирам в момента пълния смисъл на думите му, а той, като кимна с глава, продължи надолу по коридора. Чух как вратата на лабораторията се затвори и взех един ежедневник. Какво ли щеше да прави преди обяд? После изведнъж една реклама ми напомни, че бях обещал на Ричърдсън да се срещна с него в два часа във връзка с издателски работи. Погледнах часовника и видях, че едва щях да имам време да стигна до мястото на срещата. Станах и се отправих към лабораторията, за да предупредя Пътника във времето.

Когато поставих ръка върху дръжката на вратата, чух възклищание, което веднага се прекъсна, после до мен достигна прещракване и тътен. Когато отворих вратата, почувствувах силен порив на вятър и чух звън от счупено стъкло. Пътника във времето не беше в помещението. Стори ми се, че за миг забелязах прозрачна, неясна фигура, седяща върху бързо въртящо се тяло от нещо черно и метално. Фигурата беше толкова прозрачна, че пейката и поставените върху нея скици и планове се виждаха съвсем ясно, въпреки че се намираха зад фигурата. Но когато потърках очите си, това видение бе изчезнало. Машината на времето бе отпътувала. Като се изключи лекият прах, който вече се уталожваше, лабораторията беше празна. Едно от стъклата на покрива очевидно току-що бе паднало.

Стоях изумен. Знаех, че нещо странно се е случило, но не можех да определя какво би могло да бъде. Докато стоях вцепенен, вратата към градината се отвори и влезе прислужникът.

Ние се спогледахме. Тогава мозъкът ми започна да работи.

— Оттам ли излезе г-н...? — казах аз.

— Не сър. Никой не е минавал оттук. Очаквах да го намеря в лабораторията.

При тези думи всичко ми стана ясно. С риск да разочаровам Ричардсън аз останах да чакам Пътника във времето, очаквах неговия втори и може би още по-странен разказ, образците и снимките, които щеше да донесе. Но вече започвам да се страхувам, че ще трябва да го чакам до края на живота си. Пътника във времето изчезна преди три години. И както днес всеки знае, още не се е завърнал.

Публикувано в алманах „Спектър’83“

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.